תולדות. כגון משקה זרעים שלא היה במשכן לא אסר רחמנא: **זמירה בכלל זריעה.** שדרכו של זומר לזמומי פירי כזורע: **בצירה.** בעבדים כקצירה בתבואה וקצירה אב מלאכה היא בפ' כלל גדול (שבת דף עג:) בצירה בכלל קצירה דשניהם חותכין: **זימור.** מחתך ענפים יבשים של גפן: **עידור.** שחופר תחת הגפנים לרפויי ארעא: **ניכוש.** בעשבים שחותך הרעים מן הטובים ולא היינו ניכוש דמעקר העיקרים מן הקרקע דלזה אין עוקרין אלא חותכין למעלה: **אלמוד לומר שדך לא כרמך לא.** מדלא כתיב לא תזרע שדך, לא תזמור כרמך, אלא "שדך לא תזרע כרמך לא תזמור" משמע שדך לא כרמך לא: **מקרסמין.** היינו זימור אלא שקרסוס שייך בחילוטת: **מורדין.** מחתך ענפים יבשים ולחים לפי שם לאילן ענפים יותר מדאי: **מפסגין.** סומכים האילן שהוא רענן יותר מדאי: **מזבלין.** מניחים זבל בעיקרי האילן: **מפרקין.** אבנים שעל עיקרי האילן: **מאבקים.** שדרשו כראין ומכסין אותו באבק: **מעשנין.** עושין עשן תחת האילן כדי שיגדרו התולעים שעליו: **יקשקש.** היינו עידור אלא שעידור בגפנים וקשקוש בזיתים: **שוגיות.** חופר גומא תחת הגפן ליתן בו מים: **זריעה בכלל קיצה.** "ובשנה השביעית שבת שבתון" וגו': **אף כל עבודה שהיא בשדה ובכרם.** כגון כל הני (ה) פרטי אלא קשקוש ועידור ומים בגפנים ושוגיות שלילן בשמיטן כו': **לא יקשקש אפילו הזיתים ולא יעדר כו'.** ואם תקשי הא אסר עידור לעיל קא תריץ לקמן בשוגיות הא בחדשי: ואם בעתיקי והוא הדין לעידור: (ג) **כל שני מדרכנן.** אבל מדאורייתא לא הוי אלא זמירה ובצירה כדאמרינן לעיל הני אין מידי אחרינא לא: **מלפקל.** להוציא אבנים מן הכרם: (ג) **שמומי פילי.** שמסמס בקצים של אילן: **שרי.** דאית ביה משום פסידא: **מאברויי אילני אסור.** דהוי משום רווחא והאי דשרי קשקוש היינו שמומי פילי והאי דאסיר היינו אברויי אילני: **כל מקום שנאמר כלל בעשה ופרט בלא תעשה.** "כנגן הכא דכתיב (ויקרא כה) "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ" כלל היינו עשה, שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור" פרט היינו לא תעשה: **אין דנין אותו מכלל ופרט וכלל.** ואף על גב דכתיב כלל בתריה כגון הכא דכתיב בתריה ("שבת") שבתון" כלומר אין לו דין דשאר "כלל ופרט וכלל" שכתובין כולו "בעשה" או "בלאו" דאמר "כלל ופרט וכלל לא אתה דן אלא כעין הפרט" דמרבי כל מידי דדמי לפרט אלא דיינינן ליה בכלל ופרט הוחיל דנשתנה משאר "כלל ופרט וכלל" דאמרינן אין בכלל אלא מה שבפרט הני אין מידי אחרינא אלא: **דכולי עלמא לית להו דרכין כו' מאן דאמר לוקה שפיר.** כדאמר דדרשינן בכלל ופרט וכלל: **אחרינא לא.** להכי חורש לוקה: כי

[ויקרא כה:ה] * אות סימן קטיר לא תקבור ואת זרעי נזיר לא תקבור ואת שהאון יהיה לאיש

[פי' מסירין האבק מעליהן. עיון] * סוגיית לשון דיבור מעוות ודרז כאן בגמרא (עד כאן רש"י) ועיין מספר נפ"ל תולדות ר"ל חיין [בשאלה אין התורה] בתרון בסוגיית מוסא מספר תולדות טבור דליפת

[סוכה מד:]

[סנהדרין קיג.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אף כל כו' כל כי פרטי לא תעשה דכתיב (ויקרא כה) "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ" כלל היינו עשה, שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור" פרט היינו לא תעשה: **אין דנין אותו מכלל ופרט וכלל.** ואף על גב דכתיב כלל בתריה כגון הכא דכתיב בתריה ("שבת") שבתון" כלומר אין לו דין דשאר "כלל ופרט וכלל" שכתובין כולו "בעשה" או "בלאו" דאמר "כלל ופרט וכלל לא אתה דן אלא כעין הפרט" דמרבי כל מידי דדמי לפרט אלא דיינינן ליה בכלל ופרט הוחיל דנשתנה משאר "כלל ופרט וכלל" דאמרינן אין בכלל אלא מה שבפרט הני אין מידי אחרינא אלא: **דכולי עלמא לית להו דרכין כו' מאן דאמר לוקה שפיר.** כדאמר דדרשינן בכלל ופרט וכלל: **אחרינא לא.** להכי חורש לוקה: כי

*) נראה דאמר בדברי רבינו ז"ל מיני וכא כתיב ובשביעית תשמטנה וכו' מלקשקש ומשמיט תרי קשקושי. **) גירסת רבינו הוכא כתוב: ד"ה אין דנין כשם רבינו לפי מה שבגיר הב"ח והדין עמו דאלו בירושלמי שם מדרכנן סגירסת כמו גירסת הש"ס כאן ע"ש.

גליון הש"ס גמ' מיני לעידור ולקשקוש ולניכוש כל"ל לענ"ד:

אף כל שבשדה ובכרם. וכל הני עבודות דלעיל טהגות בין בשדה ובין בכרם ואפילו שם מהן שאין עתה טהגין כן ר"ל שבמקומן היו עושין כך וגרגלין לעשותן בשדה ובכרם: **אין** דנין אותו בכלל ופרט וכלל. הכי הוה שמיע ליה לר' אלעזר דכיון דהפרט בלא תעשה הכלל האחרון אינו מוליא הפרט ממשמעותיה ואינו כלל ופרט וכלל דדיינינן ליה בכלל ופרט ולא נהירא לי דמגלן דדבי אלעזר ס"ל הכי אימא דהפרט שהוא בלא תעשה בטל אבל הכלל עומד במקומו לפי דבריו ועוד לפי לשון זה קשה לי אמאי אינן דכולי עלמא לית להו דר' אבין והא הוה מצי לתרוצי דכולי עלמא אית להו דבכלל מקום סוגיית הש"ס היא דכיון דמצי למימר דכולי עלמא אית להו סברת האמורא לא מתרגלין לית להו ולימא הכי דכולי עלמא אית להו דדבי אבין מאן דאמר אינו לוקה שפיר ומאן דאמר לוקה סבירא ליה כי הך ברייתא דמפקא ליה לתולדות מקרא וקסבר לאו אסמכתא הוא אלא דרשה גמורה היא ולי נראה דהא לימא בדר' אבין אמר ר' אלעזר וכו' קתני בכה"ג דליכא הכא אלא כלל ופרט דכלל בתרא לא תסיב כיון דהאי כלל בקרא אחריא וחסיב בכלל המרוחק זה מזה כיון דלא הוו בחד קרא דהכי מוכח בפ"ק דפסחים (קף ו: וסס) דאיכא למאן דאמר כיון דהוו בתרי קראי לא מיצטרפי למיהוי כלל ופרט וכלל והכא נמי לא הוי אלא כלל ופרט ומכי איכא (ד) הגירסא[בירושלמי דכלאים] בפ"ח חד אמר לוקה סבר לה כרבי אלעזר דאינו נדון בכלל ופרט כיון דהפרט בלא תעשה הפרט בטל והכלל במקומו עומד ולפיכך אמר כל המורם בשביעית לוקה וחד אמר המורם בשביעית אינו לוקה לא סבר להא דר' אלעזר אלא דכיון אותו בכלל ופרט הני אין מידי אחרינא לא ודמי לה דכולהו אית להו דדבי אלעזר מאן דאמר לוקה שפיר ומאן דאמר אינו לוקה מכדי זמירה בכלל זריעה ובצירה כו' ואם כפשך לומר למאן דאמר לוקה אמאי כתב רחמנא זמירה ובצירה אמאי קסבר ללאו יתירא אתי אי אמי הולך למיכתב בין בשדה בין בכרם:

רבינו חננאל

ובשביעית אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא שמעינן לה מדכתיב שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור. מכדי (זריעה) [זמירה] מכלל (זמירה) [זריעה] היא דכיון שזומר ועוזק צומח ובצירה בכלל קצירה למאי הלכתא דר' רחמנא ללמדך דאהני תולדות מיחייב בשביעית אתולדות אחרנייתא לא מחייבי. איני והתניא שדך לא תזרע וכרמך לא וגו' אין לי שחייב בשביעית אלא זורע וזומר בלבד מנין למנכש ולעורר ולמכסח ת"ל שדך לא וגו' פי' הוה ליה למכתב לא תזרע ואנא ידענא דאין זריעה אלא בשדה. שדך דכתב רחמנא למה לי לרבות כל מלאכות שבשדה. מנין שאין מזבלין ואין מפרקין ואין מאבקין ואין מעשנין ת"ל כרמך לא לרבות כל מלאכות שבכרם שאסורות. קתני מיהא דמנכש אסור בשביעית ופרקינן האי איסורא מדרבנן היא וקרא אסמכתא כו'. יכול לא יקשקש תחת הזיתים ולא יעדר תחת הגפנים ולא יסלא נקעים מים ולא יעשה עוגיאות לגפנים בין איילן לחברו ת"ל שדך לא תזרע. זריעה וזמירה בכלל שבת שבתון יהיה (לכם) [לארץ] היו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה זריע' מיוחד' עבודת שדות וכרמים אף כל עבודת שדות וכרמים למעוטי קשקוש ועידור וביקוש ועישון דעבודת אילנות הן ולא עבודת שדות וזרעים. והלכך שרי קשקוש בשביעית פי' *) תרי קישקושי הוו חד לאברויי אילני כלים' להברות האילן כגון גיזום שאמרו במס' ע"ז ואסור והד לסתומי פילי לסתום הסדקין ושרי. איתמר החורש בשביעית ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר לוקה. סבר לה כר' אלעזר דא' מקום שאתה מוצא כלל בעשה כגון ובשנה השביעית שבת וגו' שבת לה' הרי כלל כל מלאכות שביעית. ועוד פרט בלא עשה שנאמר שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור.

אף כל שבשדה ובכרם. וכל הני עבודות דלעיל טהגות בין בשדה ובין בכרם ואפילו שם מהן שאין עתה טהגין כן ר"ל שבמקומן היו עושין כך וגרגלין לעשותן בשדה ובכרם: **אין** דנין אותו בכלל ופרט וכלל. הכי הוה שמיע ליה לר' אלעזר דכיון דהפרט בלא תעשה הכלל האחרון אינו מוליא הפרט ממשמעותיה ואינו כלל ופרט וכלל דדיינינן ליה בכלל ופרט ולא נהירא לי דמגלן דדבי אלעזר ס"ל הכי אימא דהפרט שהוא בלא תעשה בטל אבל הכלל עומד במקומו לפי דבריו ועוד לפי לשון זה קשה לי אמאי אינן דכולי עלמא לית להו דר' אבין והא הוה מצי לתרוצי דכולי עלמא אית להו דבכלל מקום סוגיית הש"ס היא דכיון דמצי למימר דכולי עלמא אית להו סברת האמורא לא מתרגלין לית להו ולימא הכי דכולי עלמא אית להו דדבי אבין מאן דאמר אינו לוקה שפיר ומאן דאמר לוקה סבירא ליה כי הך ברייתא דמפקא ליה לתולדות מקרא וקסבר לאו אסמכתא הוא אלא דרשה גמורה היא ולי נראה דהא לימא בדר' אבין אמר ר' אלעזר וכו' קתני בכה"ג דליכא הכא אלא כלל ופרט וכלל בתרא לא תסיב כיון דהאי כלל בקרא אחריא וחסיב בכלל המרוחק זה מזה כיון דלא הוו בחד קרא דהכי מוכח בפ"ק דפסחים (קף ו: וסס) דאיכא למאן דאמר כיון דהוו בתרי קראי לא מיצטרפי למיהוי כלל ופרט וכלל והכא נמי לא הוי אלא כלל ופרט וכלל ומכי איכא (ד) הגירסא[בירושלמי דכלאים] בפ"ח חד אמר לוקה סבר לה כרבי אלעזר דאינו נדון בכלל ופרט כיון דהפרט בלא תעשה הפרט בטל והכלל במקומו עומד ולפיכך אמר כל המורם בשביעית לוקה וחד אמר המורם בשביעית אינו לוקה לא סבר להא דר' אלעזר אלא דכיון אותו בכלל ופרט הני אין מידי אחרינא לא ודמי לה דכולהו אית להו דדבי אלעזר מאן דאמר לוקה שפיר ומאן דאמר אינו לוקה מכדי זמירה בכלל זריעה ובצירה כו' ואם כפשך לומר למאן דאמר לוקה אמאי כתב רחמנא זמירה ובצירה אמאי קסבר ללאו יתירא אתי אי אמי הולך למיכתב בין בשדה בין בכרם: כדאמר דדרשינן בכלל ופרט וכלל: **אחרינא לא.** להכי חורש לוקה: כי

[ויקרא כה:ה] * אות סימן קטיר לא תקבור ואת זרעי נזיר לא תקבור ואת שהאון יהיה לאיש

[פי' מסירין האבק מעליהן. עיון] * סוגיית לשון דיבור מעוות ודרז כאן בגמרא (עד כאן רש"י) ועיין מספר נפ"ל תולדות ר"ל חיין [בשאלה אין התורה] בתרון בסוגיית מוסא מספר תולדות טבור דליפת

[סוכה מד:]

[סנהדרין קיג.]

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה אלעזר כי האי נוונא אין דנין אותו בכלל אלא מה שבפרט. זריעה וזמירה וקצירה ובצירה אין מידי אחרינא לא אלא הרינו דן בכלל ופרט וכלל שנאמר ואת ענבי נזירך לא תבצור שנת שבתון יהיה לארץ. ומרבה כל מלאכה ואפילו החורש בשביעית לוקה. וחד אמר החורש בשביעית אינו לוקה לא סבר לה דר' אלעזר (דאמר) [אלא ס"ל] דנין אותו בכלל ופרט. הני אין כלומר אלו בלבד הספורשין הם בטלקות מידי אחרינא לא ודחינא לא דכ"ע אית להו דר' אלעזר מ"ד לוקה שפיר. ומ"ד אינו לוקה מכדי זמירה בכלל זריעה ובצירה כו': ירושלמי בשביעית פ"ב (ה"ב) מיבלין מעבירין היבלת מפרקין בעלין מאבקין עושין להן אבק מעשנין מתנין לה מזהמין מתליעין בשביעית מה בין זהם לעושה בית המזוהם אינו אלא כמושיב שומר. עושה בית מציל עליה והיא גדילה מחמתו. מה בין מחפה באבנים ובתבן ובקש שהוא מותר למחפה בעפר שאסור המחפה בקש ובתבן ובאבנים אינו אלא כמושיב שומר. המחפה בעפר עושה לו מינה והיא גדילה מחמתו: כי אתא רב

*) נראה דאמר בדברי רבינו ז"ל מיני וכא כתיב ובשביעית תשמטנה וכו' מלקשקש ומשמיט תרי קשקושי. **) גירסת רבינו הוכא כתוב: ד"ה אין דנין כשם רבינו לפי מה שבגיר הב"ח והדין עמו דאלו בירושלמי שם מדרכנן סגירסת כמו גירסת הש"ס כאן ע"ש.

גליון הש"ס גמ' מיני לעידור ולקשקוש ולניכוש כל"ל לענ"ד:

מגנה

סדרה של תולדות שבעה השדה אסורים מן התורה ומאמר קוראי על הכלל שבעה הי"ל

נוסח שביעית אינה אסורה מן התורה אלא בתולדות (מלאכה) של עבודת השדה כגון מלאכה נגדית ובדר

מגנה

נוסח המוגה בשביעית מה' אומאיים אי לוקין עליו

מגנה

שלגים לבדו מהו שעדיין האחלטיקה אין הכל (אלא מה שבכרל (בדרך) יצאיה) אפשר חריש

מגנה

מגנה

מגנה